

«Ἡ προέλευση, ἡ φύση καὶ τὸ νόημα τῆς τρέχουσας πανδημίας»

**Μιὰ συνέντευξη τοῦ καθηγητοῦ Jean-Claude Larchet
ἀπὸ τὸ Orthodoxie.com**

μετάφραση ἀπὸ τὴν γαλλικὴν: «*Χριστιαν. Βιβλιογραφία*»

Jean-Claude Larchet, εἶστε ἔνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ ἔχετε ἀναπτύξει ἔνα θεολογικὸ στοχασμὸ γιὰ τὴν ἀσθένεια, τὸν πόνο, τὴν ἰατρική. Τὸ βιβλίο σας «Θεολογία τῆς ἀσθενείας», ποὺ δημοσιεύθηκε τὸ 1991, ἔχει μεταφραστεῖ σὲ πολλὲς γλῶσσες, καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιδημία covid-19, σύντομα θὰ δημοσιευθεῖ σὲ ἰαπωνικὴ μετάφραση. Δημοσιεύσατε ἐπίσης ἔνα στοχασμὸ γιὰ τὸν πόνο: «Ο Θεὸς δὲν θέλει τὰ βάσανα τῶν ἀνθρώπων», ὁ ὅποιος δημοσιεύθηκε ἐπίσης σὲ διάφορες χῶρες. Πρῶτα ἀπ' ὅλα, ποιά εἶναι ἡ γενικὴ σας γνώμη σχετικὰ μὲ τὴν ἐπιδημία ποὺ βιώνουμε σήμερα;

Δὲν ἐκπλήσσομαι γι' αὐτό: διὰ μέσου τῶν χιλιετιῶν, ὑπῆρξαν περίπου δύο μεγάλες ἐπιδημίες ἀνὰ αἰώνα καὶ ἀρκετὲς ἄλλες ἐπιδημίες μικρότερης σημασίας. Ωστόσο, ἡ συχνότητά τους αὐξάνεται δλο καὶ περισσότερο καὶ ἡ συγκέντρωση τοῦ πληθυσμοῦ στὸν ἀστικὸ πολιτισμό μας, ἡ κυκλοφορία ποὺ εύνοεῖται ἀπὸ τὴν παγκοσμιοποίηση, καθὼς καὶ ἡ πολλαπλότητα καὶ ἡ ταχύτητα τῶν σύγχρονων μεταφορικῶν μέσων τὶς μετατρέπουν εὔκολα σὲ πανδημίες. Ἡ σημερινὴ ἐπιδημία ἥταν ἐπομένως προβλέψιμη καὶ ἀναγγέλθηκε ἀπὸ πολλοὺς ἐπιδημιολόγους, ποὺ δὲν ἀμφέβαλλαν γιὰ τὸν ἔρχομό της, ἀγνοῶντας μόνο τὴν συγκεκριμένη στιγμή, ποὺ θὰ συνέβαινε καὶ τὴ μορφή, ποὺ θὰ ἐλάμβανε. Αὕτο ποὺ προκαλεῖ ἐκπληξη εἶναι ἡ ἔλλειψη προετοιμασίας δρισμένων κρατῶν (Ἴταλία, Ἰσπανία καὶ Γαλλία), τὰ δποῖα ἀντὶ νὰ νοιαστοῦν γιὰ τὸ ἰατρικὸ προσωπικό, τὶς νοσοκομειακὲς δομὲς καὶ τὸν ἔξοπλισμὸ ποὺ εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς μάστιγας, ἐπέτρεψαν νὰ ὑποβαθμιστοῦν τὰ νοσοκομεῖα καὶ ἐπέτρεψαν τὴν ἀνάθεση (στὴν Κίνα, ὅπως καὶ τὰ ὑπόλοιπα) τῆς παραγωγῆς φαρμάκων, μασκῶν, ὀναπνευστήρων, ποὺ σήμερα λείπουν βασανιστικά.

Οἱ ἀσθένειες εἶναι πανταχοῦ παροῦσες στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας καὶ δὲν ὑπάρχει κανένας ἄνθρωπος ποὺ δὲν τὶς συναντᾶ στὴ διάρκεια τῆς ζωῆς του. Οἱ ἐπιδημίες εἶναι ἀπλὰ ἀσθένειες, ποὺ εἶναι ἴδιαιτερα μεταδοτικὲς καὶ ἐξαπλώνονται γρήγορα μέχρι νὰ φτάσουν σὲ μεγάλο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ ιοῦ τοῦ covid-19 εἶναι ὅτι πλήττει σο-

βαρά τὸ ἀναπνευστικὸ σύστημα τῶν ἡλικιωμένων ἢ ἀποδυναμωμένων ἀπὸ ἄλλα νοσήματα καὶ ὅτι ἔχει ύψηλὸ βαθμὸ μεταδοτικότητας, ποὺ γκρεμίζει γρήγορα τὰ συστήματα ἐντατικῆς θεραπείας ἀπὸ τὸν μεγάλο ἀριθμὸ ἀνθρώπων ποὺ ἐπηρεάζονται ταυτοχρόνως σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα.

Οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀντέδρασαν σταδιακά, μὲ διαφορετικὲς ταχύτητες καὶ μὲ ποικίλους τρόπους. Τί νομίζετε;

Πρέπει νὰ εἰπωθεῖ ὅτι οἱ διάφορες χῶρες δὲν ἐπηρεάστηκαν ταυτόχρονα ἢ στὸν ἴδιο βαθμὸ ἀπὸ τὴν ἐπιδημία καὶ κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία προσάρμοσε τὴν ἀντίδρασή της στὴν ἐξέλιξη τῆς ἀσθένειας καὶ στὰ μέτρα ποὺ ἐλαβαν τὰ κράτη. Στὶς πιὸ πληγεῖσες χῶρες, ἢ ἀπόφαση νὰ ἀνασταλεῖ ἡ τέλεση τῶν Ἀκολουθιῶν ἐλήφθη γρήγορα, μὲ λίγες μέρες διαφορά. Ἔπειδὴ δὲν προέβλεψαν μία τέτοια ἀναστολὴ ἀμέσως, κάποιες Ἐκκλησίες (ὅπως ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία) ἐλαβαν μέτρα γιὰ νὰ περιορίσουν τὴν πιθανὴ μόλυνση κατὰ τὴ διάρκεια τῶν Ἀκολουθιῶν ἢ τὴν μετάδοση τῶν Μυστηρίων. Σήμερα ἀναγκάζονται νὰ ζητήσουν ἀπὸ τοὺς πιστοὺς νὰ μὴν ἔρθουν στὴν Ἐκκλησία.

Αὐτὰ τὰ διαφορετικὰ μέτρα προκάλεσαν συζητήσεις καὶ μάλιστα διαμάχες ἐκ μέρους τῶν κληρικῶν, τῶν μοναστικῶν κοινοτήτων, τῶν πιστῶν, τῶν θεολόγων κλπ. Ἐνα πρῶτο ἀντικείμενο διαμάχης ἦταν ἢ ἀπόφαση ὁρισμένων Ἐκκλησιῶν νὰ τροποποιήσουν τὸν παραδοσιακὸ τρόπο τῆς εὐχαριστιακῆς Μεταλήψεως.

Ἀπὸ τὴν ἄποφη αὐτῆ, πρέπει νὰ διακριθοῦν δύο πράγματα: τὰ παράπλευρα τῆς Θ. Κοινωνίας καὶ αὐτὴ ἢ ἴδια ἢ Θ. Κοινωνία. Μπορεῖ νὰ ὑπάρχει κίνδυνος μολύνσεως ἀπὸ τὰ παράπλευρα τῆς Κοινωνίας: τὸ γεγονὸς ὅτι σκουπίζονται τὰ χείλη κάθε κοινωνοῦντος μὲ τὸ ἴδιο ὄφασμα (ὅπως συνήθως γίνεται σὲ ὁρισμένες ἐνορίες τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας) ἢ πίνουν, μετὰ ἀπὸ τὴν κοινωνία, ὅπως συνηθίζεται καὶ στὴ Ρωσικὴ Ἐκκλησία, τὸ «ζαπίβκα» (μεῖγμα χλιαροῦ νεροῦ καὶ κρασιοῦ) στὰ ἴδια κύπελλα. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὄποιο, κατὰ τὴ γνώμη μου, τὰ μέτρα ποὺ ἐλήφθησαν στὴν μὲν πρώτη περίπτωση μὲ τὴν χρήση χαρτοπετσέτας καί, στὴ δεύτερη περίπτωση, μὲ κύπελλα μιᾶς χρήσεως (τὰ ὄποια ἐν συνεχείᾳ καίγονται), δὲν προσκρούουν κατὰ τὴν γνώμη μου σὲ καμία ἀντίρρηση.

“Οσον ἀφορᾶ στὴν ἴδια τὴν Κοινωνία, ἀρκετὲς Ἐκκλησίες παραιτήθηκαν ἀπὸ τὸν παραδοσιακὸ τρόπο γιὰ νὰ τὴν μεταδώσουν στοὺς πιστούς, δηλαδὴ νὰ τὴν βάλουν στὸ στόμα μὲ τὴν Αγία Λαβίδα. Ὁρισμένες Ἐκκλησίες συνέστησαν νὰ ρίχγουν τὴν Μερίδα στὸ ἀνοιχτὸ στόμα διατηρώντας μιὰ ἀπόσταση ἀπὸ αὐτό, ἄλλα - ὅπως ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία - ἔχουν προτείνει τὴν ἀπολύμανση τῆς Λαβίδας σὲ ἀλκοόλ μεταξὺ δύο κοινωνούντων, ἢ

τὴν χρήση λαβίδων μιᾶς χρήσεως, οἱ ὅποιες ἐν συνεχείᾳ θὰ καοῦν. Πιστεύω ὅτι καμία Ἐκκλησία δὲν ὑπέθεσε ὅτι τὸ ἴδιο τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὸ Ὁποῖο ὅλες οἱ προσευχὲς πρὶν καὶ μετὰ τὴν μετάληψη ὑπενθυμίζουν ὅτι δίνεται «γιὰ τὴν ὑγεία τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος» εἶναι ἀκόμη ἔνας παράγοντας μόλυνσης (δὲν βρίσκουμε αὐτὴ τὴν τελευταία ἰδέα παρὰ μόνο σὲ ἔνα ἄρθρο – τὸ ὅποιο γίνεται μεταδοτικὸ σὰν ἵδιο [viral] στὸ Διαδίκτυο καὶ γιὰ αὐτὸ τὸν λόγο τὸ ἀναφέρω – τοῦ ἀρχιμανδρίτη Cyrille Hovoroun, τὸ ὅποιο εἶναι ἔνα συνονθύλευμα αἰρέσεων). Ἀλλὰ ὑπάρχουν ἀμφιβολίες γιὰ τὴν ἴδια τὴν Λαβίδα καὶ αὐτὸ προκαλεῖ μία συζήτηση, καθὼς μερικοὶ θεωροῦν, πῶς πάνω ἀπ’ ὅλα ἀγγίζει τὸ στόμα τῶν πιστῶν, ἀλλοὶ πῶς ἴδιαίτερα ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶναι ἐμποτισμένο στὸ Σῶμα καὶ στὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἀπολυμαίνεται καὶ προστατεύεται ἀπὸ αὐτούς. Αὔτοὶ οἱ τελευταῖοι σημειώνουν πῶς οἱ Ἱερεῖς, ποὺ σὲ μεγάλες ἐκκλησίες, ὅπου ὑπάρχουν ἀναπόφευκτα μεταξὺ τῶν πιστῶν ἀρρωστοὶ ὅλων τῶν εἰδῶν, καταλύουν στὸ τέλος τῆς Λειτουργίας τὸ ὑπόλοιπο τῆς Θ. Κοινωνίας χωρὶς ποτὲ ἔξ αὐτοῦ νὰ ἔχουν προσβληθεῖ ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἀσθένεια.

Σημειώνουν ἐπίσης ὅτι, κατὰ τὴ διάρκεια τῶν μεγάλων ἐπιδημιῶν τοῦ παρελθόντος, οἱ Ἱερεῖς ἔδιδαν τὴν Κοινωνία στοὺς μολυσμένους πιστοὺς χωρὶς νὰ μολυνθοῦν. Ὅσον ἀφορᾶ αὐτὸ τὸ τελευταῖο σημεῖο, δὲν ἔχω ἀξιόπιστες πληροφορίες ἀπὸ ἱστορικὰ ἔγγραφα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, τὸ σχόλιό του, στὸ «Πηδάλιον» (συλλογὴ καὶ σχόλια γιὰ τὸν Ἱ. Κανόνες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας), ὁ Ἄγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης (ποὺ ἔζησε τὸ δεύτερο μισό τοῦ 18ου αἰώνα) ἀπὸ τὸν κανόνα ΚΗ' τῆς σ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, παραδέχεται ὅτι «οἱ Ἱερεῖς κάνουν κάποια ἀλλαγὴ στὶς περιόδους τῆς πανώλης» στὸν τρόπο διαχειρίσεως τῆς Κοινωνίας στοὺς ἀρρώστους», τοποθετώντας τὸν Ἄγιο Ἀρτο σὲ κάποιο ἱερὸ δοχεῖο, ἕτσι ὥστε οἱ θυήσκοντες καὶ οἱ ἀρρώστοι νὰ Τὸν λάβουν μὲ κουτάλια ἢ κάτι παρόμοιο”, “τὸ δοχεῖο καὶ τὰ κουτάλια πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν ἐν συνεχείᾳ σὲ ξύδι καὶ τὸ ξύδι νὰ χυθεῖ σὲ χωνευτήριο ἢ καθ' οίονδήποτε ἄλλο τρόπο εἶναι δυνατό, ἀσφαλέστερο καὶ κανονικό”. Αὐτὸ προϋποθέτει ὅτι στὴν ἐποχή του (καὶ πιθανότατα καὶ πρὶν) γινόταν δεκτὸ ὅτι κάποιος μεταδίδει τὴν Κοινωνία μὲ περισσότερα σκεύη καὶ λαβίδες καὶ ὅτι αὐτὰ ἐν συνεχείᾳ ἀπολυμαίνονταν (τὸ ξύδι ἔχει, λόγω τοῦ ἀλκοολικοῦ βαθμοῦ καὶ τῶν ἀντισηπτικῶν καὶ ἀντιμυκητιασικῶν ἴδιοτήτων του, οἱ ὅποιες, ἐν παρενθέσει, θὰ ἦταν ἐντελῶς ἀνεπαρκεῖς ἐναντίον τοῦ covid-19). Στὸ κείμενο αὐτὸ ἀναφέρεται καὶ τὸ ἔγχειρίδιο ἀναφορᾶς τοῦ μεγάλου ρωσικοῦ Λειτουργιολόγου τοῦ 19ου αἰώνα S. V. Bulgakov, ὅπου ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία στήριξε τὰ μέτρα ποὺ ἔλαβε.

Ἀπὸ τὴν πλευρά μου, νομίζω ὅτι αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀρκετὴ πίστη γιὰ νὰ

κοινωνήσει μὲ τὸ Λαβίδα μὲ ἐμπιστοσύνη δὲν διατρέχει κανένα κίνδυνο καὶ ὅτι οἱ Ἐκκλησίες ποὺ ἔχουν κάνει εἰδικὲς ρυθμίσεις τὶς ἔχουν κάνει, στὴν καλύτερη περίπτωση, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τοὺς πιστοὺς μὲ ἀσθενέστερη πίστη καὶ ἀμφιβολίες. Οἱ Ἐκκλησίες ἀκολούθησαν κατὰ κάποιον τρόπο τὴν ἀρχὴ τοῦ Ἀπ. Παύλου ποὺ λέει: «ἐγενόμην τοῖς ἀσθενεσιν ὡς ἀσθενῆς, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω» (Α' Κορ. θ' 22). Πρέπει νὰ θυμόμαστε ὅτι ἡ Θ. Κοινωνία δὲν ἔχει μαγικὸ ἀποτέλεσμα: ὅπως μὲ ὅλα τὰ μυστήρια, ἡ Χάρις δίδεται σὲ πληρότητα, ἀλλὰ ἡ ἀποδοχὴ τῆς Χάριτος εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν πίστη τοῦ ἀποδέκτη (οἱ Ἔλληνες Πατέρες χρησιμοποιοῦν τὴν ἐλληνικὴ λέξη «ἀναλογία», γιὰ νὰ δρίσουν αὐτὴ τὴν ἀναλογικότητα) κατὰ τὸ μέτρο ποὺ εἰπώθηκε ἀπὸ τὸν Ἀπ. Παῦλο, καὶ ὑπενθυμίζεται, στὶς Εὐχὲς πρὸ τῆς Θ. Μεταλήψεως, ὅτι δηλαδὴ ἐκεῖνος ποὺ ἀναξίως μεταλαμβάνει, μπορεῖ νὰ ἀρρωστήσῃ στὴν φυχὴ καὶ στὸ σῶμα (Α' Κορ. ια' 27 -31), ἢ μπορεῖ νὰ ἐκ κοινωνήσῃ «εἰς κρίμα» (γιὰ τὴν καταδίκη του). Ἐν πάσῃ περιπτώσει, κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία εἶναι κυρίαρχη νὰ λαμβάνει, κατ' οἰκονομίαν δλα τὰ μέτρα ποὺ εἶναι χρήσιμα σὲ κάθε εἰδικότερη περίσταση.

Τὸ δεύτερο ἀντικείμενο τῆς διαμάχης ἦταν τὸ κλείσιμο τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ἀναστολὴ τῶν ἀκολουθιῶν.

Θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ κατ' ἀρχὰς ὅτι τὰ περισσότερα κράτη δὲν ἔχουν διατάξει τὸ κλείσιμο τῶν ἐκκλησιῶν, περιορίζοντας τὴν πρόσβαση σὲ αὐτὲς μόνο σὲ μερικοὺς ἀνθρώπους καὶ κατόπιν τὶς ἐπισκέψεις σὲ μεμονωμένα ἄτομα. Ωστόσο, τὰ μέτρα περιορισμοῦ κατέστησαν ἀδύνατες κάθε μετάβαση καὶ ἐπίσκεψη. Στὶς περισσότερες ἀπὸ τὶς τοπικὲς Ἐκκλησίες, ὅμως, ἡ τέλεση τῶν Λειτουργιῶν συνεχίζεται μὲ τὸν Ἱερέα, ἵνα φάλτη, πιθανῶς ἔνα διάκονο καὶ ἔνα νεωκόρο (ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἀπαγορεύτηκε αὐτὸ ἀκόμη καὶ στὰ μοναστήρια, κάτι ποὺ εἶναι παράδοξο καθ' ὅσον ἀφορᾶ σὲ μία χώρα μὲ ίσχυρὴ δρθόδοξη ταυτότητα καὶ ὅπου ἡ Ἐκκλησία ἀπολαμβάνει ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως ἀπὸ τὸ κράτος).

Οἱ ἀκραῖοι ἔχουν ἀναπτύξει θεωρίες συνωμοσίας, βλέποντας πίσω ἀπὸ κρατικὲς ἀποφάσεις τὴ βούληση δρισμένων διμάδων ἐπιρροῆς νὰ καταστρέψουν τὸν Χριστιανισμό. Ἐκαναν παραλληλισμὸ μὲ τὴν περίοδο διωγμῶν τῶν πρώτων αἰώνων, καλώντας τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἀντισταθοῦν καὶ ἀναφέροντας τοὺς μάρτυρες ὡς παράδειγμα. Οἱ θέσεις αὐτὲς εἶναι προφανῶς ὑπερβολικὲς καὶ ὁ παραλληλισμὸς μὲ τὴν ἐποχὴ τῶν διωγμῶν καταχρηστικός. Δὲν ζητεῖται ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἀρνηθοῦν τὴν πίστη τους καὶ νὰ προσκυνήσουν ἔναν ἄλλο θεό. Οἱ ἐκκλησίες δὲν εἶναι κλειστὲς καὶ τὰ ὅρια ποὺ τίθενται γιὰ τὴ συμμετοχὴ τους εἶναι προσωρινά. Τὰ κράτη δὲν ἔχουν κάνει παρὰ μόνον τὸ καθῆκον τους νὰ προστατεύσουν τὸν πληθυσμό, λαμ-

βάνοντας τὸ μοναδικὸ διαθέσιμο μέτρο – τὸν [κατ' οἶκον] περιορισμὸ - γιὰ νὰ περιορίσουν τὴ μετάδοση, γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ παράσχουν τὴν καλύτερη φροντίδα στοὺς ἀρρώστους καὶ νὰ περιορίσουν τὸν ἀριθμὸ τῶν θανάτων.

Θὰ ἥθελα νὰ προσθέσω ὅτι μία ἐκκλησία δὲν εἶναι ἔνας μαγικὸς τόπος, ἀπόλυτα προστατευμένος ἀπὸ τὸν περιβάλλοντα κόσμο, ὅπου κανεὶς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ κολλήσει ὅποιαδήποτε ἀσθένεια, εἰδικῶς ἂν εἶναι ἐξαιρετικὰ μεταδοτική. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι στὴν ἀρχαιότητα, κατὰ τὶς ἐπιδημίες, εἶχαμε μία διαφορετικὴ στάση: οἱ ἄνθρωποι ποὺ συγκεντρώνονταν στὶς ἐκκλησίες καὶ στὶς λιτανεῖες πολλαπλασιάζονταν. Αὐτὸ ποὺ ξεχνᾶμε εἶναι ὅτι οἱ ἐκκλησίες γίνονταν κοιμητήρια. "Ἐτσι, κατὰ τὴ διάρκεια τῶν μεγάλων ἐπιδημιῶν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, δὲν ἦταν ἀσυνήθιστο νὰ βρίσκουμε ἑκατοντάδες πτώματα συσσωρευμένα σὲ ἐκκλησίες.

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει καθῆκον νὰ προστατεύει τὴν ύγεια καὶ τὴ ζωὴ τῶν πιστῶν της, ἀλλὰ καὶ νὰ προστατεύει ἐκείνους ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ μολύνουν πρὸς τὰ ἔξω καὶ νὰ μὴν περιπλέκει τὸ ἔργο τῶν νοσηλευτῶν, οἱ ὅποιοι, ἐὰν τὸ σύστημα εἶναι κορεσμένο, ἐνδέχεται νὰ μὴν εἶναι εἰς θέσιν νὰ θεραπεύσουν ὅλους, καὶ νὰ πρέπει νὰ κάνουν ἐπιλογή, μὲ ἄλλα λόγια νὰ ἐγκαταλείψουν καὶ νὰ ἀφήσουν νὰ πεθάνουν οἱ πιὸ εὔθραυστοι. Ἐπιπλέον, ἐὰν ὑπάρχουν πάρα πολλοὶ νεκροὶ ταυτόχρονα, δὲν μποροῦμε πλέον νὰ τοὺς προσφέρουμε μία κηδεία: εἴμαστε ὅλοι λυπημένοι βλέποντας στὴν Ἰταλία μία σειρὰ στρατιωτικῶν φορτηγῶν νὰ ὀδηγοῦν δεκάδες πεθαμένους ἀπευθείας στὸ ἀποτεφρωτήριο χωρὶς καμία δυνατότητα οἰκογενειακῆς ἢ θρησκευτικῆς παρουσίας ... Στὴν Κίνα, χιλιάδες πτώματα ἔχουν καεῖ σὲ μία σειρὰ καὶ μόνο μερικὲς ἑβδομάδες ἀργότερα οἱ οἰκογένειες μπόρεσαν νὰ ἔρθουν καὶ νὰ πάρουν τὴν τέφρα τῶν ἀποθανόντων γονέων τους ἀπὸ παλέτες ὅπου συσσωρεύονταν οἱ τεφροδόχοι. "Ολες οἱ μοναστικὲς κοινότητες (συμπεριλαμβανομένων ἐκείνων τοῦ Ἀγίου Ὄρους) ἀποφάσισαν, κλείνοντας τὶς πόρτες τους, νὰ προστατεύσουν τοὺς ἐπισκέπτες καὶ τοὺς προσκυνητές τους ἀπὸ ἀμοιβαία μόλυνση, ἀλλὰ ἐπίσης νὰ προστατεύσουν τὰ μέλη τους, γεγονὸς ποὺ τοὺς ἐπιτρέπει νὰ συνεχίσουν νὰ τελοῦν τὴν Θ. Λειτουργία καὶ νὰ ἐπιτελοῦν ἔνα ἀπὸ τὰ βασικὰ καθήκοντά τους, τὰ ὅποια χρειαζόμαστε ἴδιαίτερα σὲ αὐτὴ τὴν περίοδο: τὴν προσευχὴν ὑπὲρ τοῦ κόσμου.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

«Ἡ προέλευση, ἡ φύση καὶ τὸ νόημα τῆς τρέχουσας πανδημίας»

Μιὰ συνέντευξη τοῦ καθηγητοῦ Jean-Claude Larchet
στὸν Jivko Panev ἀπὸ τὸ Orthodoxie.com

Μέρος Β'

μετάφραση ἀπὸ τὴν γαλλικὴν: «Χριστιαν. Βιβλιογραφία»

Τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχει γίνει ἀδύνατη ἐδῶ καὶ ἀρκετὸ καιρὸ ἡ Θ. Μετάληψη ἀποτελεῖ σοβαρὸ πρόβλημα γιὰ δρισμένους ἀπὸ τοὺς πιστούς. Καὶ πάλι, δρισμένοι ἀκραῖοι βλέπουν τὸ ἐπιτυχημένο ἀποτέλεσμα μᾶς ἀντιχριστιανικῆς συνωμοσίας.

Δὲν συμμερίζομαι αὐτὲς τὶς θεωρίες συνωμοσίας, καθὼς ἀφοροῦν σὲ ἀνθρώπους ἢ ὁργανώσεις, καὶ ὅπως εἴπα, οἱ ἐπιδημίες εἶναι ἐπαναλαμβανόμενες καὶ κυκλικὲς στὴν ἴστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Νομίζω, ώστόσο, ὅτι σὲ αὐτὴν τὴν ἐπιδημία καὶ τὶς συνέπειές της, ὁ διάβολος κάνει τὴν δουλειά του. Θὰ σᾶς πῶ γιατί, στὴν συνέχεια τῆς συνεντεύξεώς μας.

“Οσον ἀφορᾶ στὴν στέρηση τῆς Θ. Κοινωνίας μποροῦμε νὰ ποῦμε πολλὰ πράγματα. “Οσοι συνηθίζουν νὰ συμμετέχουν κάθε ἑβδομάδα (ἢ περισσότεροι) καὶ ἀντλοῦν μεγάλη δύναμη γιὰ τὴ ζωή τους ἀπὸ τὴν Θ. Κοινωνία, ὑποφέρουν πολὺ ἀπὸ αὐτὴ τὴν κατάσταση καὶ τοὺς καταλαβαίνουμε. Ως παρηγοριὰ μποροῦμε νὰ ὑπενθυμίσουμε ὅτι ἡ Ἅγια Μαρία τῆς Αἰγύπτου, τῆς ὁποίας τὴν ἀγία ζωὴν ἐօρτάζουμε ἐπίσημα τὴν πέμπτη Κυριακή τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, μετέλαβε μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ της, λίγο πρὶν τὸν θάνατό της καὶ ὅτι στὴν ἐποχή της (αὐτὸ ὑπενθυμίζεται στὴ ζωὴ της ποὺ διαβάζουμε στὴν ἐκκλησίᾳ μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς μνήμης της) τὸ ἔθιμο ἦταν ὅτι οἱ μοναχοί, ποὺ ζοῦσαν σὲ κοινότητα, ἀποσύρονταν κατὰ μόνας στὴν ἕρημο στὴν ἀρχὴ τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς καὶ δὲν ἐπέστρεφαν στὸ μοναστήρι παρὰ τὴν Μεγάλη Πέμπτη γιὰ νὰ μεταλάβουν. Μποροῦμε ἐπίσης νὰ ὑπενθυμίσουμε ὅτι πολλοὶ Πατέρες, ποὺ ἀποσύρονταν στὴν ἕρημο, κοινωνοῦσαν τὸ πολὺ μία φορὰ τὸν χρόνο. Εἴμαστε ὑπὸ τὴν ἰσχυρὴ πίεση τῶν πραγμάτων ὑποχρεωμένοι στὴν ἵδια ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν Θ. Κοινωνία κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς, καὶ ἔτσι μποροῦμε, ἐπίσης, χάρη καὶ στὸν περιορισμὸ στὸ διαμέρισμά μας (ποὺ ἔγινε γιὰ πολλούς -στὸν κόσμο μας, τῆς ἀδιάκοπης κίνησης καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἀπασχολήσεων- ἔξ ἴσου αὐστηρὸς πρὸς τὴν ἕρημο) νὰ μοιραστοῦμε λίγο τὴν ἐμπειρία τους.

Μποροῦμε νὰ ἀποκομίσουμε κάποια ὀφέλη. Πρῶτα ἀπ' ὅλα σήμερα,

κυρίως στή διασπορά, ή Μετάληψη ἔχει γίνει συχνὴ (ἐνῶ πρὸν ἀπὸ μερικὲς δεκαετίες, στὶς ὀρθόδοξες χῶρες, ἥταν σπάνια), τόσο πολὺ ὥστε νὰ ὑπάρχει κίνδυνος ὅτι γίνεται συνηθισμένη. Πρὸν ἀπὸ μερικὰ χρόνια εἶχα μιλήσει γι' αὐτὸ μὲ τὸν Σεβασμιώτατο Ἀθανάσιο Γιέφτιτς, ὁ ὅποῖος μοῦ εἶπε ὅτι εἶναι χρήσιμο νὰ «νηστεύουμε» (ἀπέχουμε) περιοδικὰ ἀπὸ τὴν Θ. Κοινωνία, ὥστε νὰ ξαναβρίσκουμε τὸ νόημα τῆς σοβαρότητάς της καὶ νὰ Τὴν προσεγγίζουμε συναισθανόμενοι πραγματικὰ τὴν ἐπιθυμία καὶ τὴν ἀνάγκη της. Τότε μποροῦμε νὰ θυμηθοῦμε ὅτι τὰ ὀφέλη τῆς Θ. Κοινωνίας δὲν διασκορπίζονται μετὰ τὴν μετάληψή Της. Τὰ ἀποτελέσματά Της εἶναι ἀνάλογα μὲ τὴν ποιότητα τῆς δεκτικότητάς μας καὶ αὐτὴ ἡ δεκτικότητα ἀφορᾶ ὅχι μόνο στὴν κατάσταση προετοιμασίας γιὰ τὴν Κοινωνία ἀλλὰ καὶ τὴν κατάσταση μας σὲ σχέση μὲ Αὐτὴν μετὰ τὴν μετάληψη. Γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσει, ἡ Ἐκκλησία μᾶς παρέχει μία σειρὰ προσευχῶν πρὸν ἀπὸ τὴν θ. μετάληψη καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴν. Γνωρίζω ἀρκετοὺς πνευματικοὺς πατέρες ποὺ ἐνθαρρύνουν τὰ πνευματικά τους παιδιὰ νὰ διαβάζουν τὶς Εὐχὲς μετὰ ἀπὸ τὴν Θ. Μετάληψη κάθε μέρα μέχρι τὴν ἐπόμενη κοινωνία, ὥστε νὰ συνειδητοποιοῦμε “τὰ πολύτιμα δῶρα ποὺ ἔχουν ληφθεῖ” καὶ νὰ συνεχίσουμε νὰ ἐφαρμόζουμε τὴ Χάρη ποὺ μᾶς ἔφεραν.

“Οσον ἀφορᾶ στὴν ἀδυναμία συμμετοχῆς στὶς Ἀκολουθίες, τί μποροῦμε νὰ ποῦμε;

Νομίζω ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ τὶς διαβάσουμε στὰ σπίτι μας, ὅπως προβλέπουν οἱ τυπικὲς διατάξεις σὲ περίπτωση ἀπουσίας ιερέα, ἵδιως μὲ τὴν ἀνάγνωση τῶν «Τυπικῶν» ἀντὶ τῆς Λειτουργίας, ἀν καὶ προφανῶς δὲν μποροῦν νὰ τὴν ἀντικαταστήσουν ἐντελῶς, ἀφοῦ κυρίως λείπει τὸ βασικό: ἡ ιεροπραξία τῆς Θυσίας, ἡ ὅποια μόνον ἀπὸ ἔνα ιερέα μπορεῖ νὰ ἐπιτελεσθεῖ. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ἔχουν τὰ λειτουργικὰ κείμενα στὸ σπίτι (ἰδιαίτερα τὸ Μικρὸ Εὐχολόγιο ποὺ προορίζεται ἀκριβῶς γιὰ οἰκιακὴ χρήση, σὲ περίπτωση ἀπουσίας ιερέα). Διαφορετικὰ τὰ περισσότερα κείμενα μποροῦν νὰ βρεθοῦν στὸ Διαδίκτυο. Μποροῦμε ἐπίσης νὰ ἀναπτύξουμε τὴν πρακτικὴ τῆς προσευχῆς τοῦ Ἰησοῦ: στὸ Ἅγιον Ὄρος, μικρὲς κοινότητες ἢ ἐρημίτες ποὺ ζοῦν σὲ «ἐρήμους» καὶ δὲν ἔχουν ιερέα, ἀντικαθιστοῦν τὶς Ἀκολουθίες μὲ μία δεδομένη ποσότητα ἐπικλήσεων ποὺ ἀπευθύνονται στὸν Χριστό, στὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς Ἅγιους. Ο Ἅγιος Ἐφραὶμ ὁ Κατουνακιώτης, ἀναφερόμενος στὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, ἔλεγε: «Οἱ ἀνθρωποὶ στὸν κόσμο, ποὺ δὲν ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία εἴτε τὸ Σάββατο εἴτε τὴν Κυριακή, μποροῦν τότε νὰ κάνουν τὴν φυχὴ τους ἔνα θυσιαστήριο λέγοντας τὴν Εὐχή». Εἶναι ἐπίσης δυνατὸν στὶς

Όρθόδοξες χῶρες νὰ παρακολουθήσουν τὴ Λειτουργία ποὺ μεταδίδεται ζωντανὰ στὴν τηλεόραση ἢ στὸ Διαδίκτυο, ὅπως γίνεται συνήθως ἀπὸ πολλοὺς ἡλικιωμένους καὶ ἄρρωστους ἀνθρώπους, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ μετακινηθοῦν. Αὐτὸ δὲν ἀντικαθιστᾶ μία πραγματικὴ συμμετοχή, μὲ φυσικὴ παρουσία μέσα στὴν κοινότητα, ἀλλὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ τουλάχιστον νὰ ἐνταχθεῖ στὴν τελετὴ καὶ νὰ βιώσει τὴν αἴσθηση μιὰ ταυτότητας τοῦ ἀνήκειν καὶ τῆς πράξεως τῆς κοινότητος κατὰ τὴν ἴδια χρονικὴ περίοδο, καθὼς ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα ξεπερνᾷ τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ παρόντα πρόσωπα (αὐτὸ ὀνομάζεται «κοινωνία τῶν ἀγίων»).

Σὲ πρόσφατη συνέντευξή του, ὁ μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης Ζηζιούλας, καταδικάζοντας τὴν ἀπόφαση ὁρισμένων Ἐκκλησιῶν νὰ κλείσουν τὶς ἐκκλησίες καὶ νὰ σταματήσουν τὶς ιεροπραξίες, ἐπιβεβαίωσε ὅτι ὅταν ἡ Λειτουργία δὲν τελεῖται πλέον, δὲν ὑπάρχει Ἐκκλησία. Τί νομίζετε;

Ἡ θέση του γίνεται κατανοητὴ ἀπὸ τὴν θεολογικὴ διδασκαλία του, ποὺ δίνει προτεραιότητα στὴ σχέση καὶ ταυτίζει τὴ Λειτουργία μὲ τὴ σύναξη (συνάθροιση τῶν πιστῶν) περισσότερο κι ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν εὐχαριστιακὴ θυσία. Στὴν πραγματικότητα, ἡ Λειτουργία ἐξακολουθεῖ νὰ τελεῖται σὲ ὅλες τὶς ἐκκλησίες (στὰ μοναστήρια, ἀλλὰ καὶ σὲ πολὺ στενὸ κύκλῳ σὲ πολλὲς ἐκκλησίες). Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σημαντικό. Ἡ ἀξία τῆς Λειτουργίας δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν παρόντων ποὺ συμμετέχουν, οὔτε ἡ ἀξία καὶ ἡ ὡφέλεια τῆς Θυσίας ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν τελεσθεισῶν Λειτουργιῶν. Ὁταν ἔκατοντάδες χιλιάδες ἐκκλησίες τελοῦν ταυτοχρόνως τὴν Θ. Λειτουργία, παροντοποιοῦν (αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια τῆς λέξεως «ἀνάμνησις», ποὺ ἀποδίδει τὴν καρδιὰ τῆς Λειτουργίας) τὴν μοναδικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ. Ἔὰν ἀπέμενε μόνο μία Λειτουργία γιὰ νὰ τελεσθεῖ, ἀπὸ μία μόνη ἀπὸ τὶς τοπικὲς Ἐκκλησίες, αὐτὴ ἡ μοναδικὴ Θυσία θὰ ἐτελεῖτο ἐξ ἵσου, μὲ τὴν ἴδια ὡφέλεια, ἐπειδὴ ἐκτείνεται στὸν σύμπαντα κόσμο. Ὅσον ἀφορᾶ στοὺς πιστούς, πρέπει νὰ ὑπενθυμίσουμε ὅτι ἡ Θ. Λειτουργία τοῦ Μεγ. Βασιλείου, τὴν ὅποια τελοῦμε κατ’ αὐτὲς τὶς Κυριακές τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, προβλέπει ρητῶς τὴν ἐνδεχομένη ἀπουσία τους σὲ μία εὐχὴ ποὺ ζητάει ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ θυμηθεῖ «τοὺς δι’ εὐλόγους αἰτίας ἀπολειφθέντας», πράγμα ποὺ τοὺς συνδέει κατὰ ἕνα ὁρισμένο τρόπο μὲ τοὺς παρόντες πιστούς καὶ μὲ τὴ χάρη ποὺ τοὺς χορηγεῖται.

Πῶς νὰ ζήσουμε τὸν περιορισμό; Αὐτὸ προφανῶς δημιουργεῖ προβλήματα στοὺς συγχρόνους μας ...

Είμαστε “τυχεροί” πού ή ἐπιβαλλομένη ἀπὸ τὸ κράτος καραντίνα ἐν μέρει συμπίπτει μὲ τὴν “ἰερὰ καραντίνα” τῆς Σαρακοστῆς. Εἶναι παράδοση, γιὰ ἐμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους, κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου, νὰ περιορίζουμε τὶς ἔξόδους μας, τὶς δραστηριότητες ἀναψυχῆς καὶ τὴν κατανάλωσή μας. Εἶναι ἐπίσης παράδοση νὰ ἐκμεταλλευόμαστε αὐτὴν τὴν περίοδο ἡσυχίας καὶ μεγαλύτερης μονώσεως, γιὰ νὰ ἐπιστρέψουμε στὸν ἑαυτό μας, νὰ αὐξήσουμε τὶς πνευματικές μας ἀναγνώσεις καὶ νὰ προσευχηθοῦμε περισσότερο. Γιὰ ὅλα αὐτά, ἔχουμε τὴν ἐμπειρία τῶν τελευταίων ἑτῶν. Θὰ χρειαστεῖ μόνον νὰ ἐντείνουμε τὴν προσπάθεια γιὰ μερικὲς ἑβδομάδες.

Γενικά, ὁ περιορισμὸς εἶναι μία καλὴ εὔκαιρία νὰ γνωρίσουμε τὴν ἡσυχία, τόσο ἀγαπημένη στὴν ὄρθοδοξη πνευματικότητα, μία κατάσταση μονώσεως καὶ ἴδιαίτερα ἡσυχίας ἔξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς, νὰ ξεκουραστοῦμε ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἀδιάκοπη κίνηση, τὸν θόρυβο καὶ τὸ ἄγχος ποὺ συνδέονται μὲ τὶς συνθῆκες καθημερινῆς ζωῆς καὶ νὰ ἐπαν-οικήσουμε τὸν ἐσωτερικό μας οἶκο, αὐτὸ ποὺ οἱ ἡσυχαστὲς πατέρες ὀνομάζουν “τόπο τῆς καρδίας”. Ό περιορισμὸς ἐπιτρέπει ἐπίσης στὸ ζευγάρι καὶ τὰ παιδιὰ νὰ εἶναι μαζὶ συχνότερα ἀπὸ ὅτι συνήθως καὶ αὐτὸ εἶναι ἐπωφελὲς γιὰ ὅλους. Βεβαίως αὐτὸ δὲν εἶναι πάντα αὐτονόητο, καθὼς δρισμένοι ἀνθρωποι δὲν εἶναι συνηθισμένοι στὴν κοινὴ ζωὴ γιὰ μεγάλη διάρκεια, ἀλλὰ ἵσως εἶναι ἀκριβῶς ἡ εὔκαιρία νὰ τὴν ἐνισχύσουμε θετικά.

Αὐτὴ ἡ ἐπιστροφὴ στὸν ἑαυτό μας καὶ στὴ συζυγικὴ καὶ οἰκογενειακὴ ζωὴ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἐν τούτοις μιὰ λησμονιὰ γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἡ ἐλεγμοσύνη εἶναι μέρος τῆς συνήθους ἀσκήσεως τῆς Τεσσαρακοστῆς, καὶ μπορεῖ νὰ λάβει μιὰ πιὸ σταθερὴ καὶ τακτικὴ μορφὴ βοήθειας σὲ ἄτομα ποὺ γνωρίζουμε καὶ τὰ ὅποια πάσχουν ἀπὸ ἀσθένεια, μοναξιὰ ἢ ὑπερβολικὴ ἀνησυχία. Γιὰ αὐτὴ τὴ δραστηριότητα, τὰ σύγχρονα μέσα ἐπικοινωνίας κάνουν καλό... Σημειώνω ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συμπολίτες μας πρέπει νὰ ἐπινοήσουν ἀθλητικὲς δραστηριότητες στὰ διαμερίσματα. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Σαρακοστῆς, εἴμαστε συνηθισμένοι νὰ κάνουμε βαθειὲς μετάνοιες. Μποροῦμε νὰ τὶς πολλαπλασιάσουμε (οἱ μοναχοὶ ἔχουν τὸν κανόνα νὰ κάνουν τουλάχιστον 300 κάθε μέρα, καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς φτάνουν τὶς 3000!). Ό Πατριάρχης Παῦλος τῆς Σερβίας, ὁ ὅποιος ἔκανε κάθε μέρα μέχρι τὴν ἥλικία τῶν 91 ἑτῶν (μόνο ἔνας τραυματισμὸς στὸ γόνατο μπόρεσε νὰ τὸν σταματήσει!), ἔλεγε, συνεπικουρούμενος ἀπὸ τὶς ἰατρικὲς σπουδές του καὶ τὴν καλὴ κατάσταση τῆς ὑγείας του, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ καλύτερη γυμναστικὴ ποὺ μπορεῖ νὰ κάνει κάποιος γιὰ νὰ διατηρήσει τὴν φόρμα του ...

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

«Ἡ προέλευση, ἡ φύση καὶ τὸ νόημα τῆς τρέχουσας πανδημίας»

Μιὰ συνέντευξη τοῦ καθηγητοῦ Jean-Claude Larchet
στὸν Jivko Panev ἀπὸ τὸ Orthodoxie.com

Μέρος Γ'

μετάφραση ἀπὸ τὴν γαλλικὴν: «Χριστιαν. Βιβλιογραφία»

Ἄς ἔρθουμε τώρα, ἂν θέλετε, σὲ περισσότερο θεολογικὰ ἐρωτήματα. Πρῶτα ἀπ' ὅλα, σὲ ποιὸν ἢ σὲ τί μποροῦμε νὰ ἀποδώσουμε τὴν τρέχουσα ἐπιδημία καὶ τὶς ἀσθένειες ἐν γένει;

Μία ἐπιδημία εἶναι μία μεταδοτικὴ ἀσθένεια, ποὺ ἔξαπλώνεται. Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅλα ὅσα λέμε σχετικὰ μὲ τὴν ἀσθένεια, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ μαζικὸς χαρακτήρας ποὺ ἐπιβάλλεται σὲ μία περιοχή, σὲ μία χώρα ἢ σὲ ὀλόκληρο τὸν κόσμο, ὅπως συμβαίνει σήμερα, προκαλεῖ πρόσθετα ἐρωτήματα. Δὲν ἀποτελεῖ ἔκπληξη τὸ γεγονὸς ὅτι στὸ θρησκευτικὸ λόγο βλέπουμε νὰ ἀνακύπτει τὸ θέμα τῆς Ἀποκαλύψεως, τοῦ τέλους τοῦ κόσμου ἢ ἡ ίδεα μίας θεϊκῆς τιμωρίας γιὰ τὶς ἀμαρτίες τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἐμφανίζονται ἐκ νέου, μὲ συνειρμοὺς στὴν πλημμύρα (Γέν. 5'-ζ'), στὴν μοίρα τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρρων (Γέν. 1θ'), στὴν πανώλη, ποὺ κατέστρεψε τὸ στρατόπεδο τοῦ Δαβὶδ μετὰ τὴν ἀπογραφὴν (Β' Βασ. κδ' 15) ἢ στὶς ἐπτὰ πληγὲς τῆς Αἰγύπτου (Ἐξ. ζ'-ια'). Συνεπῶς, ἐπιβάλλονται διευκρινίσεις.

Σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθόδοξην ἀντίληψη ποὺ ἀνέπτυξαν οἱ Πατέρες ἀπὸ τὴ Γραφή, τὸ προπατορικὸ ἀμάρτημα (ἢ ὅποια στὴ δυτικὴ παράδοση ὀνομάζεται ἀρχικὴ ἀμαρτία) εἶχε, στὸ φυσικὸ ἐπίπεδο, τρεῖς συνέπειες: τὴν παθητότητα (τῆς ὅποιας μεγαλύτερη μορφὴ εἶναι ὁ πόνος), τὴν φθορὰ (τῆς ὅποιας κύρια μορφὴ εἶναι ἡ ἀσθένεια) καὶ ὁ θάνατος, συνέπεια τῆς τελευταίας. Ἡ ἀμαρτία τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας συνίστατο στὴν ἀποξένωση ἀπὸ τὸν Θεό, ἢ ὅποια εἶχε ως ἀποτέλεσμα τὴν ἀπώλεια τῆς χάριτος ποὺ τοὺς ἔξασφάλιζε τὴν ἀπάθεια, τὴν ἀφθαρσία καὶ τὴν ἀθανασία. Ο Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα ὄντας τὰ πρωτότυπα τῆς ἀνθρωπότητας κατὰ συνέπειαν μετέδωσαν στοὺς ἀπογόνους τους τὴν ἀνθρώπινη φύση τους ἀλλοιωμένη (ἔξαλλαγμένη) ἀπὸ τὶς ἐπιζήμιες συνέπειες τῆς ἀμαρτίας τους· ἢ ἀποδιοργάνωση, ποὺ ἔπληξε τὴν ἀνθρώπινη φύση, ἐπέδρασε ἐξ ἵσου καὶ σὲ ὀλόκληρη τὴ φύση, γιατὶ ὁ ἀνθρωπος, χωρισμένος ἀπὸ τὸν Θεό, ἔχασε τὴν ἰδιότητά του ως βασιλέως τῆς κτίσεως καὶ ἀποστέρησε ἀπὸ τὰ κτίσματα τὴν Χάρη, ποὺ τοὺς μετέδιδε ως μεσίτης. Ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ἡ δημιουργία ἦταν λίαν καλή, ὅπως τὴν εἶχε δημιουργήσει ὁ Θεὸς (ὅπως μᾶς τὸ λέει τὸ κεφάλαιο Α' τῆς Γενέσεως), τὸ

κακὸ εἰσήχθη σὲ αὐτήν, ὅπως καὶ στὸν ἀνθρωπὸν, ἐνα κακὸ τὸ ὄποιο δὲν εἶναι μόνον ἡθικό, ἀλλὰ φυσικὸ [τῆς φύσεως], καὶ μεταφράζεται σὲ ἀταξία, ἡ ὄποια ἐπηρεάζει τὴν ἀρχικὴ τάξη τῆς δημιουργίας, καὶ σὲ διαδικασίες καταστροφῆς ὅσων ἔχει κτίσει ὁ Θεός. Ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἐμπόδισε τὴν Κτίση, ὅπως τὸ σημειώνει ὁ Βλαντιμίρ Λόσκυ, ἀπὸ τὴν πλήρη καταστροφή, ἀλλὰ ἡ φύση ἔχει καταστεῖ πεδίο μάχης, ὅπου συγκρούονται διαρκῶς τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό. Οἱ ζωντανοὶ ὀργανισμοὶ μάχονται σταθερά, γιὰ νὰ ἔξαλείψουν τὰ μικρόβια, τὰ βακτήρια ἢ τοὺς ιοὺς ἢ τὶς γενετικὲς μεταλλάξεις (λόγω ἡλικίας ἢ περιβαλλοντικῶν παραγόντων) ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ τοὺς καταστρέψουν, ἔως ὅτου ἀποδυναμωμένοι ἀπὸ τὴν ἡλικία, ποὺ ἔξασθενίζει τὴν ἀνοσοποιητικὴ ἀμυνα, τελικῶς ἥττωνται καὶ πεθαίνουν. Τὰ βακτήρια ἢ οἱ ιοὶ δὲν μποροῦν νὰ ἐπηρεάζουν παρὰ μόνον τὰ ζωικὰ εἴδη ἐπὶ χιλιετίες, ἢ νὰ διατηροῦνται ἀπὸ αὐτὰ χωρὶς νὰ τὰ ἐπηρεάζουν καὶ ξαφνικὰ νὰ μεταφέρονται στοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸ συμβαίνει μὲ τὰ διάφορα εἴδη ίῶν ποὺ ἔχουν προκαλέσει ἐπιδημίες κατὰ τὴν διάρκεια τῶν τελευταίων δεκαετιῶν.

Ἐπισημάνατε τὴν ἐνοχὴ τῶν πρώτων γονέων σὲ αὐτὴ τὴ διαδικασία. Μήπως οἱ ἀμαρτίες τῶν ἀπογόνων τους, οἱ δικές μας ἀμαρτίες, παιζουν ρόλο σὲ αὐτὴ τὴ διαδικασία; Οἱ προσευχὲς ποὺ βρίσκονται στὸ Μεγάλο Εύχολόγιο (ἐπίσημο βιβλίο προσευχῶν τῆς Ἐκκλησίας) γιὰ περιόδους ἐπιδημίας, ἀλλὰ καὶ οἱ ὁμιλίες ὀρισμένων ἐπισκόπων, ἵερέων ἢ μοναχῶν, αἰτῶνται τὶς ἀμαρτίες ὅλων, βλέπουν σὲ αὐτὸ ποὺ συμβαίνει ἐνα εἴδος τιμωρίας ἐξ αἰτίας αὐτῶν, καὶ καλοῦν σὲ μετάνοια.

Σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθόδοξη ἀντίληψη (ἡ ὄποια διαφέρει σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀπὸ τὴν καθολικὴ ἀντίληψη τῆς ἀρχικῆς ἀμαρτίας), τὸ ἴδιο τὸ λάθος τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας εἶναι προσωπικὸ καὶ δὲν μεταδίδεται στοὺς ἀπογόνους τους. Μόνον τὰ ἀποτελέσματά της μεταδίδονται. Ωστόσο, οἱ ἀπόγονοί τους, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι σήμερα, ἔχουν, ὅπως λέει ὁ Ἀπ. Παῦλος στὸ κεφάλαιο ε' τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς, ἀμαρτίες μὲ τρόπο παρόμοιο μὲ αὐτὸν τοῦ Ἀδάμ, ἔχουν γίνει μιμητές του καὶ ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἀμαρτία του καὶ τὰ ἀποτελέσματά του μὲ τὶς δικές τους ἀμαρτίες.

Ὕπάρχει συνεπῶς μία συλλογικὴ εὐθύνη στὰ κακὰ ποὺ ἐπηρεάζουν τὸν πεπτωκότα κόσμο, ποὺ δικαιώνει ὅτι μποροῦμε νὰ ἐνοχοποιήσουμε τὴν ἀμαρτία καὶ νὰ ἐπικαλεστοῦμε τὴν μετάνοια. Ωστόσο, αὐτὸ ἰσχύει σὲ ἐνα γενικὸ ἐπίπεδο, γιὰ νὰ ἔξηγήσουμε τὴν προέλευση καὶ τὴν διατήρηση τῶν ἀσθενειῶν καὶ ἄλλων κακῶν, καὶ ὅχι σὲ ἐνα προσωπικὸ ἐπίπεδο, γιὰ νὰ ἔξηγήσουμε αὐτὴν ποὺ συμβαίνει σὲ ἐνα συγκεκριμένο ἀτομο ἢ ὅμαδα ἀνθρώπων.

Ένω δρισμένες ἀσθένειες μποροῦν νὰ συνδεθοῦν μὲ προσωπικὰ σφάλματα ἢ προσωπικὰ πάθη (γιὰ παράδειγμα, ἀσθένειες ποὺ συνδέονται μὲ ὑπερβολικὴ κατανάλωση τροφίμων ἢ ἀλκοολούχων ποτῶν ἢ σεξουαλικὰ μεταδιδόμενων νοσημάτων), ἄλλες προκύπτουν ἀνεξαρτήτως τῆς πνευματικῆς ποιότητας τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἐπηρεάζουν. Τὰ ἀρρωστα παιδιὰ δὲν εἶναι ἔνοχα κανενὸς σφάλματος, οἱ ἄγιοι δὲν ἔχουν ἀσθένειες καὶ ἔχουν συχνὰ περισσότερες ἀσθένειες ἀπὸ ἄλλους μὲ ἡθικὰ διαταραγμένη διαγωγή. Μερικὲς φορές, οἱ ἐπιδημίες ἀφανίζουν ὀλόκληρα μοναστήρια· ἐπὶ παραδείγματι, μία ἐπιδημία πανούχλας ἔπληξε, μετὰ τὸ Πάσχα τοῦ 346, τὰ μοναστήρια τῆς Θηβαΐδος καὶ φόνευσε τὸ ἔνα τρίτο τῶν «πατέρων τῆς ἐρήμου» ποὺ κατοικοῦσαν ἔκει, ἐκ τῶν ὅποιων ὁ Ἅγιος Παχώμιος, πατὴρ τοῦ κοινοβιακοῦ μοναχισμοῦ, ὁ διάδοχός του, τὸν ὅποιο εἶχε ἀφήσει, καὶ σχεδὸν ἔκατὸ μοναχὸι σὲ κάθε ἔνα ἀπὸ τὰ μεγάλα μοναστήρια τῆς περιοχῆς. Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν μεγάλων ἐπιδημιῶν πανώλους τοῦ παρελθόντος, οἱ Χριστιανοὶ αὐτόπτες μάρτυρες ἥταν ὑποχρεωμένοι νὰ σημειώσουν ὅτι ἡ ἀσθένεια ἔπληξε τοὺς ἀνθρώπους τυχαία ὅσον ἀφορᾶ στὴν ἡθικὴ ἢ στὴν πνευματικὴ τους ποιότητα. Τὸ ἐρώτημα τῆς σχέσεως τῆς ἀρρώστιας μὲ τὴν ἀμαρτία ἐνὸς ἀτόμου ἢ μὲ τὴν ἀμαρτία τῶν γονέων του τέθηκε στὸν Χριστό, ὁ Ὁποῖος ἀπάντησε στοὺς μαθητές Του γιὰ τοὺς τυφλοὺς ποὺ γεννήθηκαν: «Οὕτε αὐτὸς οὔτε οἱ γονεῖς του ἔχουν ἀμαρτήσει ...». Ἐπομένως, ἡ ἀσθένεια ἔχει μία πρωταρχικὴ, κύρια καὶ συλλογικὴ σχέση μὲ τὴν ἀμαρτία, ἀλλὰ ἔχει μόνο μία τρέχουσα καὶ προσωπικὴ σχέση σὲ μία μειοψηφία περιπτώσεων. Πιστεύω λοιπὸν ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς μετανοίας στὶς προσευχὲς ἢ στὰ κηρύγματα μπορεῖ νὰ θιγεῖ, ἀλλὰ πρέπει μὲ ἔνα τρόπο διακριτικό. Τὰ πρόσωπα, ποὺ ὑποφέρουν ἀπὸ ἀσθένεια, δὲν ἔχουν ἀνάγκη νὰ προσθέτουμε στὸν πόνο τους κατηγορίες γιὰ ἔνοχή, ἀλλὰ ἔχουν ἀνάγκη νὰ τοὺς ὑποστηρίζουμε, νὰ τοὺς παρηγοροῦμε, νὰ τοὺς φροντίζουμε μὲ συμπόνια καὶ νὰ τοὺς βοηθοῦμε νὰ ἀποδέχονται πνευματικὰ τὴν ἀσθένεια καὶ τὸν πόνο τους, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ τὶς μετατρέψουν πνευματικὰ πρὸς ὄφελός τους.

Ἐὰν ἡ μετάνοια ἔχει νόημα, ἔχει καθ' ὅσον εἶναι μία μεταστροφή, μία ἀλλαγὴ τῆς καταστάσεως τοῦ πνεύματος (σημασία τῆς ἐλληνικῆς λέξεως «μετάνοια»). Η ἀσθένεια θέτει μία σειρὰ ἀπὸ ἐρωτήματα, τὰ ὅποια κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ἀποφύγει: Γιατί; Γιατί ἐγώ; Γιατί τώρα; Γιὰ πόσο καιρό; Τί θὰ ἀπογίνω; Κάθε ἀσθένεια συνιστᾶ ἔνα κλητήριο θέσπισμα τόσο πιὸ ζωντανὸ καὶ πιὸ βαθὺ ἀλλὰ καὶ συγχρόνως καθόλου ἀφηρημένο ἢ ἀνώφελο, ποὺ ἐγγράφεται μέσα σὲ μιὰ ὀντολογικὴ ἐμπειρία. Αὕτη ἡ κλήση εἶναι πολὺ συχνὰ σταυρική. Ἐπειδὴ ἡ ἀσθένεια ἀμφισβητεῖ περισσότερο ἢ λιγότερο τὰ θεμέλια, τὸ πλαίσιο καὶ τὶς μορφὲς τῆς ὑπάρξεώς μας, τὶς ἀποκτηθεῖσες

ισορροπίες, τὴν ἐλεύθερη διάθεση τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν μας ἵκανοτήτων, τὶς ἀξίες ἀναφορᾶς μας, τὴ σχέση μας μὲ τοὺς ἄλλους καὶ τὴν ἴδια τὴν ζωὴν μας, ἐπειδὴ ὁ θάνατος προβάλλει πάντα εὐχρινέστερα ἀπὸ ὅσο συνήθως (αὐτὸς συμβαίνει ἰδιαίτερα μὲ τὴν ἐπιδημία αὐτὴ ποὺ σαρώνει, κατὰ τρόπο ἀπρόβλεπτο καὶ ταχύ, τοὺς ἀνθρώπους, ἰδιαίτερα τοὺς ἡλικιωμένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς νεωτέρους χωρὶς πάντα αὐτοὶ νὰ ἔχουν σοβαρὰ ὑποκείμενα νοσήματα). Ἡ ἀσθένεια εἶναι μία εὔκαιρια γιὰ κάθε ἀνθρώπῳ νὰ λάβει ἐμπειρία τῆς ὄντολογικῆς εὐθραυστότητάς του, τῆς ἐξαρτήσεώς του καὶ νὰ στραφεῖ πρὸς τὸν Θεὸν ὡς Ἐκεῖνον ποὺ μπορεῖ νὰ βοηθήσει νὰ τὸν ὑπερβεῖ, ὃν δχι φυσικὰ (ἐπειδὴ ὑπάρχουν, ὡς ἀπάντηση στὴν προσευχή, θαυματουργικὲς θεραπεῖες), τουλάχιστον πνευματικά, καὶ ἐπιτρέπει νὰ τῆς δώσουμε ἐνα νόημα, μὲ τὸ ὅποιο οἰκοδομοῦμε τοὺς ἑαυτούς μας, καὶ χωρὶς τὸ ὅποιο, τὸ μόνο ποὺ κάνουμε, εἶναι νὰ ἀφηγόμαστε νὰ καταλήξουμε στὴν καταστροφή.

Δὲν εἶναι ἀσυνήθιστο, ὅμως, νὰ βροῦμε, στὶς προσευχὲς τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου ἢ σὲ ἄλλες (γιὰ παράδειγμα, κανόνες), καθὼς ἐπίσης καὶ στὶς ὁμιλίες κληρικῶν, οἱ ὅποιες τελευταῖα ἔχουν πολλαπλασιαστεῖ στὸ Διαδίκτυο, τὴν ἴδεα ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπιδημία εἶναι σταλμένη ἀπὸ τὸν Θεὸν (ἢ ἀπὸ τοὺς ἀρχαγγέλους ἢ τοὺς ἀγγέλους του), γιὰ νὰ ἀφυπνίσει τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τοὺς ὀδηγήσει νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ μεταστραφοῦν, μέσα σὲ ἐναν κόσμο ὃς ὅποιος ἔχει γίνει ἀπόλυτα ὑλιστικὸς καὶ πλήρως ἐπιλήσμων τοῦ Θεοῦ.

“Οπως μόλις εἶπα, συμφωνῶ ὅτι αὐτὴ ἡ δοκιμασία (ὅπως κάθε δοκιμασία στὴ ζωὴ) εἶναι μία εὔκαιρια αὐτοεξετάσεως, συνειδητοποιήσεως καὶ ἐπιστροφῆς στὸν Θεὸν καὶ σὲ μία πιὸ πνευματικὴ ζωὴ.

Μίλησα γιὰ αὐτὸς σὲ σχέση μὲ τὰ πρόσωπα. Ἄλλὰ εἶναι προφανὲς - καὶ ὑπάρχουν πολλὰ ἀρθρα στὸν Τύπο γιὰ νὰ τὸ σημειώσουμε - ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπιδημία θέτει ἐπίσης σὲ ἀμφισβήτηση τὰ θεμέλια, τὴν ὁργάνωση καὶ τὸν ὑλιστικὸ καὶ καταναλωτικὸ τρόπο ζωῆς τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν μας, τὰ ἀπατηλὰ αἰσθήματα ἀσφαλείας, ποὺ ἔχουν προκύψει ἀπὸ τὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας· δείχνει ἐπίσης τὶς αὐταπάτες τοῦ μετανθρωπισμοῦ, διότι, ὅπως λένε σήμερα εἰδικοί, νέοι οἱ δὲν θὰ σταματήσουν νὰ ἐμφανίζονται καὶ οἱ ἐπιδημίες δχι μόνο θὰ διατηρηθοῦν, ἀλλὰ θὰ πολλαπλασιάζονται στὸ μέλλον, ἀφήνοντας συχνὰ τοὺς ἀνθρώπους ἀβοήθητους (σκεφθεῖτε ὅτι δὲν ἔχει βρεθεῖ ἀκόμη ἐμβόλιο ἢ θεραπεία γιὰ τὰ συνήθη κρυολογήματα, τὰ ὅποια προσβάλλουν ἐνα μεγάλο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ κάθε χρόνο καὶ προκαλοῦνται ἀπὸ ἐναν ἵὸ τῆς οἰκογένειας τῶν κορωνοϊῶν).

Άλλα μὲ δόλο τὸν σεβασμὸ ποὺ ἔχω γιὰ τὶς προσευχὲς ἢ τοὺς κληρικούς, στοὺς ὅποίους ἀναφέρεστε, εἴμαι συγκλονισμένος ἀπὸ τὸν τρόπο κατανοήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δράσης του ἀπέναντι στοὺς ἀνθρώπους. Εἴμαστε ἐκεῖ μὲ ἔνα τρόπο νὰ βλέπουμε, ποὺ ἥταν συνήθης στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀλλὰ τὸν ὅποιο ἡ Καινὴ Διαθήκη ἔχει ἀλλάξει. Υπῆρχε στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἡ ἰδέα ὅτι οἱ δίκαιοι εὐημεροῦσαν, ἐπειδὴ ἀνταμείφθηκαν ἀπὸ τὸν Θεό, ἐνῶ οἱ ἀμαρτωλοὶ τιμωροῦνταν δικαίως μὲ κάθε εἰδους κακό. Ἡ Καινὴ Διαθήκη ἔθεσε τέλος σὲ αὐτὴ τὴ “λογική”, καὶ ὁ τρόπος της νὰ βλέπει προτυπώνεται ἀπὸ τὸν Ἰώβ. Οἱ διαιλίες τῶν κληρικῶν, στὶς ὅποιες ἀναφέρεστε, μοιάζουν μὲ ἐκεῖνες τῶν φίλων τοῦ Ἰώβ, οἱ ὅποιοι ἀντιστοιχοῦν σὲ αὐτὸν τὸν συλλογισμό: «”Ἐχετε κάθε εἰδους δυστυχία, ἐπομένως δὲ θεὸς σᾶς τιμώρησε καὶ ὃν σᾶς τιμώρησε, εἶναι ἐπειδὴ εἶστε ἀμαρτωλοί. Ο Ἰὼβ ἀρνεῖται τὴν ἰδέα ὅτι δὲ θεὸς θὰ μποροῦσε νὰ τὸν τιμωρήσει. Ἡ Καινὴ Διαθήκη μᾶς ἀποκαλύπτει ἔνα θεὸν ἀγάπης, ἔνα οἰκτίρμονα καὶ εὔσπλαγχνο θεό, δὲ ὅποιος ἐπιδιώκει νὰ σώσει τὸν ἀνθρώπους μὲ ἀγάπη καὶ ὅχι μὲ τιμωρία. Ἡ ἰδέα ὅτι δὲ θεὸς θὰ εἶχε ἐξαπλώσει τὸν ἵὸ στὸν κόσμο ἢ θὰ τὸν εἶχε ἐξαπλώσει μὲ τὸν ἀγγέλους του ἢ τὸν ἀρχαγγέλους του (ὅπως πράγματι διαβάζουμε σὲ μερικὰ κείμενα) μοῦ φαίνεται σχεδὸν βλάσφημος, ἀκόμη καὶ ὅταν ἀναφερόμαστε σὲ μία θεῖκὴ παιδαγωγία, ἢ ὅποια θὰ χρησιμοποιοῦσε τὸ κακὸ μὲ προοπτικὴ τὸ καλό, καὶ ἐπομένως θὰ ἔκανε ἀπὸ κεῖ, παραδόξως, τὸ κακὸ καλό. Ο θεὸς εἶναι γιὰ μᾶς Πατέρας, εἴμαστε τὰ παιδιά του. Ποιός πατέρας ἀνάμεσά μας θὰ εἶχε τὴν ἰδέα νὰ ἐμβολιάσει ἔναν ἵὸ στὰ παιδιά του γιὰ ἔναν ὑποτιθέμενο παιδαγωγικὸ σκοπό; Ποιός πατέρας ἀντιθέτως δὲν ὑποφέρει βλέποντας τὰ παιδιά του νὰ ἀρρωσταίνουν, νὰ ὑποφέρουν καὶ νὰ κινδυνεύουν νὰ πεθάνουν;

Μερικοὶ θεολόγοι ἀποδίδουν στὸν θεὸν τὶς αἰτίες τῆς ἀσθένειας, τοῦ πόνου καὶ τοῦ θανάτου, ἐπειδὴ φοβοῦνται, ὅπως καὶ οἱ Μανιχαῖοι, ὅτι, ἀν δὲν τὸν ἀνάμεσά μας θὰ εἶχε τὴν ἰδέα νὰ ἐμβολιάσει ἔναν ἵὸ στὰ παιδιά του γιὰ ἔναν ὑποτιθέμενο παιδαγωγικὸ σκοπό. Της, ποὺ εἶναι μία ἀπὸ τὶς οὐσιώδεις ἴδιότητές Της. Άλλα ἀλλα προέρχονται ἀπὸ τὸν θεό, πρέπει ἐπίσης νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι Αὐτὸς εἶναι ἡ αἰτία ὅχι μόνο τῶν ἐπιδημιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πολέμων, τῶν γενοκτονιῶν, τῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως καὶ ὅτι Αὐτὸς ἔφερε στὴν ἐξουσία τὸν Χίτλερ, τὸν Στάλιν ἢ τὸν Πόλ-Πότ γιὰ νὰ τὸν καταστήσει ὄργανα τῆς λεγόμενης δικαιοσύνης του καὶ νὰ παιδαγωγήσει τὸν ἀνθρώπους ...

Στὴν πραγματικότητα, σύμφωνα μὲ τὸν Ἅγ. Πατέρες, τὰ κακὰ ἔχουν μόνο μία πηγή, τὴν ἀμαρτία, ἢ ὅποια προκαλεῖται ἀπὸ τὴν κακὴ χρήση ποὺ ἔκανε ὁ ἀνθρώπος τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως του. Εἶναι ἐπίσης ἀποτέλεσμα

τῆς δράσεως τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων (έκπεσμένων ἀγγέλων, ἐπειδὴ ἐπίσης ἔκαναν κακὴ χρήση τῆς ἐλευθέρας βουλήσεώς τους), τῶν ὁποίων ἡ ἔξουσία, ἐν συνεχείᾳ τῆς ἀμαρτίας τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, μπόρεσε νὰ ἐγκατασταθεῖ στὴν κόσμο: ἔχοντας ὁ ἀνθρωπος πάψει νὰ εἶναι «ὁ βασιλεὺς τῆς κτίσεως», μπόρεσε ὁ Σατανᾶς νὰ γίνει «ὁ πρίγκιπας αὐτοῦ τοῦ κόσμου».

Σὲ αὐτὸ ποὺ συμβαίνει τώρα, πρέπει νὰ ἐπισημανθεῖ ἡ ἐνέργεια τοῦ διαβόλου καὶ ὅχι ἔκείνη τοῦ Θεοῦ καὶ δευτερευόντως τὸ λάθος ἔκείνου ὁ ὁποῖος, στὴν Κίνα, ἔχοντας καταναλώσει ἡ ἀγγίξει ἔνα ζῶο φορέα τοῦ Ιοῦ (τὸ ἕδιο περιστατικὸ συνέβη ἐπίσης σὲ ὅλες τὶς προηγούμενες ἐπιδημίες) μετέδωσε τὴν ἐπίδραση τοῦ σφάλματός του σὲ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα, καθὼς ὁ Ἀδάμ μετέδωσε σὲ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα τὴν ἐπίδραση τῆς ἀμαρτίας του.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

«Ἡ προέλευση, ἡ φύση καὶ τὸ νόημα τῆς τρέχουσας πανδημίας»

Μιὰ συνέντευξη τοῦ καθηγητοῦ Jean-Claude Larchet
στὸν Jivko Panev ἀπὸ τὸ Orthodoxie.com

Μέρος Δ'

μετάφραση ἀπὸ τὴν γαλλικὴν: «Χριστιαν. Βιβλιογραφία»

Αὐτὸ ποὺ μόλις εἴπατε προκαλεῖ διάφορα ἔρωτήματα. Πρῶτα ἀπ' ὅλα, δρισμένοι λένε ὅτι ὁ Θεὸς δημιούργησε ὅλα τὰ μικρόβια, ὅλους τοὺς ιοὺς καὶ ὅτι ὁ ἕδιος ὁ θάνατος συμπεριλαμβάνεται στὴ δημιουργία ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ὅτι, ὅπως λέει ἡ Γένεση, ὅλα ὅσα δημιούργησε ὁ Θεὸς εἶναι καλά.

Εἶναι πράγματι μία ἰδέα ποὺ συναντᾶμε σὲ μερικοὺς σύγχρονους καθολικοὺς θεολόγους (γιὰ παράδειγμα ὁ Teilhard de Chardin καὶ ὁ μαθητής του Gustave Martelet), καὶ ἡ ὅποια υἱοθετήθηκε ἀπὸ δρισμένους δρθιδόξους θεολόγους (γιὰ παράδειγμα ὁ Ἰωάννης Ζηζιούλας, Μητροπολίτης Περγάμου καὶ ἐντελῶς πρόσφατα, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος Ηονούν). Ἔχουν μία φυσιοκρατικὴ ἀντίληψη, ἡ ὅποια ἐν μέρει βασίζεται σὲ αὐτὴ τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης. Ἡ Ὁρθόδοξη πίστη μας εἶναι διαφορετική: οἱ Πατέρες εἶναι δόμοφωνοι στὸ νὰ ἐπιβεβαιώνουν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν δημιούργησε τὸν θάνατο καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι συνέπεια τῆς ἀμαρτίας, καθὼς καὶ ἡ ἀσθένεια καὶ ὁ πόνος, ποὺ δὲν ἀνῆκαν στὶς πρωταρχικὴ παραδείσια κατάσταση, καὶ οἱ ὅποιες ἐπιπλέον θὰ καταργηθοῦν στὴ μελλοντικὴ κατάσταση τοῦ παραδείσου, στὴ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Τὸ ἔρωτημα ἀν ἡ ἀσθένεια, ὁ πόνος καὶ ὁ θάνατος εἶναι κακά, ἀπαιτεῖ μία διπλὴ ἀπάντηση.

Στὸ φυσικὸ ἐπίπεδο, πρῶτα ἀπ' ὅλα, εἶναι ἀναμφισβήτητα κακά, ἐπειδὴ εἶναι, ὅπως εἴπα προηγουμένως, ἀταξίες, διαταραχές, ποὺ εἰσέρχονται στὴν καλὴ λειτουργία τῶν ζωντανῶν δργανισμῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμη καὶ ἀπὸ φυσιοκρατικὴ ἀποφη, γιὰ ἔνα ζωντανὸ ὃν ἡ ὑγεία καὶ ἡ ζωὴ εἶναι ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴν δυμαλὴ κατάσταση, καὶ ἡ ἀσθένεια, ἡ ἀναπηρία καὶ ὁ θάνατος συνιστοῦν μία ἀνώμαλη κατάσταση. Ἡ ἀσθένεια, ὅπως εἴπα παραπάνω, εἶναι μία μορφὴ φθορᾶς, εἶναι μία διαδικασία ὑποβαθμίσεως, καταστροφῆς, ἐκμηδενισμοῦ καὶ ὁ πόνος ἔνα στοιχεῖο, τὸ ὅποιο συνοδεύει αὐτὴ τὴ διαδικασία καὶ τὸ ὅποιο μαρτυρᾶ ὅτι κάτι στὸ σῶμα

μας “δὲν πάει καλά”. Η ἀληθινὰ διαβολικὴ φύση τῶν ἀσθενειῶν ἐμφανίζεται ὀλοκάθαρα σὲ ὄρισμένες ἀπὸ αὐτές: ἐπὶ παραδείγματι, οἱ αὐτοάνοσες ἀσθένειες, ὅπου τὰ ὅργανα χρησιμοποιοῦν τοὺς πόρους τοῦ ὅργανισμοῦ γιὰ αὐτοκαταστροφὴ (εἶναι ἔνα εἴδος αὐτοκτονίας). Ο καρκίνος, ὁ ὅποῖος ξεκινώντας ἀπὸ μιὰ γενετικὴ μετάλλαξη παράγει παράλογους ὅγκους (ποὺ δὲν παιζουν κανένα λογικὸ ρόλο στὸν ὅργανισμό), οἱ ὅποῖοι δὲν ἔχουν κανέναν ἄλλο σκοπὸ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξή τους εἰς βάρος τῶν ἄλλων ὅργάνων, τὰ ὅποια ὑποτάσσουν καὶ καταστρέφουν λίγο-λίγο, χρησιμοποιώντας, ἐνάντια στὶς θεραπείες ποὺ ἐφαρμόζονται ἐναντίον τους, δλους τοὺς πόρους ποὺ τὸ ἔμβιο ὃν ἔχει συσσωρεύσει ἐδῶ καὶ ἐκατομμύρια χρόνια, γιὰ νὰ ἀναπτυχθεῖ καὶ νὰ προστατευθεῖ. Ο σημερινὸς ἴὸς πού, ὅπως καὶ ἄλλοι τῆς Ἱδιας οἰκογένειας, διεισδύει στὰ κύτταρα τῶν πνευμόνων καὶ δευτερευόντως σὲ ἄλλα ζωτικὰ ὅργανα, τὰ κατακλύζει (ὅπως ἔνας ἔχθρος μία χώρα), τὰ ἀποικίζει καὶ ἐμποδίζει τὴ λειτουργία τους ἢ τὴν διαταράσσει σοβαρά, μέχρι νὰ προκαλέσει τὸν θάνατο.

Στὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο, ἡ ἀσθένεια, ὁ πόνος καὶ ὁ θάνατος παραμένουν κακοὶ ἀπὸ τὴν πρωταρχικὴ τους προέλευση (τὴν ἀμαρτία), ἀλλὰ μποροῦν νὰ προσεγγιστοῦν καὶ νὰ βιωθοῦν πνευματικῶς μὲ ἐποικοδομητικὸ τρόπο καὶ νὰ γίνουν ἔτσι ἀγαθά, ἀλλὰ μόνον πνευματικὰ ἀγαθά. Ἐπ’ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ πόνου, ἢ τῆς προσεγγίσεως τοῦ θανάτου, ὁ ἀνθρωπος, τὸ ἔχω ἥδη πεῖ, μπορεῖ νὰ στραφεῖ στὸν Θεό, νὰ πλησιάσει σὲ Αὐτὸν καὶ νὰ ἀναπτύξει διάφορες ἀρετὲς (δηλαδή, μόνιμες θέσεις, μὲ ἄλλα λόγια καταστάσεις, ποὺ τὸν ἀφομοιώνουν στὸν Θεὸν καὶ τὸν ἐνώνουν μαζί Του). Ο Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέει ὅτι διὰ μέσου τῆς ἀσθενείας πολλοὶ ἀνθρωποι ἔχουν γίνει ἀγιοι.

Ἄν ὁ Χριστὸς πέθανε γιά μᾶς, εἶναι γιὰ νὰ ὑπερνικήσουμε τὸν θάνατο καὶ νὰ μᾶς ἐπιτρέψει, στὸ τέλος τοῦ χρόνου, νὰ ἀναστηθοῦμε, ὅπως τὸ ἔκανε ὁ Ἱδιος. Ἀλλὰ τὸ πάθος του καὶ ἡ ἀγωνία του πάνω στὸ σταυρὸ ἔχουν ἐπίσης ἔνα ἄλλο νόημα, τὸ ὅποιο δὲν ὑπογραμμίζεται ἀρκετά: πονώντας καὶ πεθαίνοντας, κατήργησε τὴ δύναμη τοῦ πόνου καὶ τοῦ θανάτου· μᾶς ἔδωσε, ἀν ἐνωθοῦμε μαζί Του καὶ δεχθοῦμε ἔτσι τὴν χάρη ποὺ “κατοχύρωσε” γιὰ ἐμᾶς, νὰ μὴ φοβόμαστε πλέον τὸν πόνο καὶ νὰ μᾶς βελτιώνει πνευματικὰ μέσω αὐτοῦ καὶ νὰ μὴ φοβόμαστε πλέον τὸν θάνατο, ἀλλὰ νὰ ἀναθέτουμε τὴν ἐλπίδα μας στὴν αἰώνια ζωή, τόσο πολὺ ποὺ νὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε μὲ τὸν Ἅπ. Παῦλο στὸ ιε΄ κεφάλαιο τῆς πρώτης πρὸς Κορινθίους : «ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, Ἄδη, τὸ νῖκος;».

Μία ἄλλη ἐρώτηση ἔχει τεθεῖ ἀπὸ τὰ λόγια σας πρὸ ὀλίγου: γιατί ὁ Θεός, ἀν εἶναι καλὸς καὶ παντοδύναμος, δὲν καταργεῖ τὴν ἀσθέ-

νεια καὶ τὸν πόνο σὲ αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ γιατί αὐτὰ ὑπάρχουν, παρ' ὅτι ὁ Χριστὸς τὰ κατανίκησε γιὰ δὴ τὴν ἀνθρωπότητα, τὴν ὅποιαν ἀνέλαβε στὸ πρόσωπό Του;

Αὐτὴ ἀποτελεῖ μία ἴσχυρὴ ἔνσταση τῶν ἀθέων καὶ συχνὰ ἐγείρει ἀμφιβολίες ἀνάμεσα στοὺς πιστούς. Ἡ ἀπάντηση τῶν Πατέρων εἶναι ὅτι ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν ἀνθρωπὸν ἐλεύθερο καὶ σέβεται τὴν ἀνθρώπινη ἐλεύθερη βούληση στὶς συνέπειές της. Ἐπειδὴ ἡ ἀμαρτία διαιωνίζεται στὸν κόσμο, οἱ συνέπειές της συνεχίζουν νὰ ἐπηρεάζουν τὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ ὀλόκληρο τὸν Κόσμο.

Ο Χριστὸς ἀφαίρεσε τὴν ἀνάγκη τῆς ἀμαρτίας, ἔθεσε τέλος στὴν τυραννία τοῦ διαβόλου, κατέστησε τὸν θάνατο ἀκίνδυνο, ἀλλὰ δὲν ἀφαίρεσε οὕτε τὴν ἀμαρτία, οὕτε τὴ δράση τῶν δαιμόνων, οὕτε τὸν φυσικὸ θάνατο οὕτε ἐν γένει τὶς συνέπειες τῆς ἀμαρτίας, ὥστε νὰ μὴ ἐξαναγκάσει καὶ ἀνατρέψῃ τὶς ἐλεύθερες θελήσεις ποὺ συνιστοῦν τὴν αἰτία τους. Στὸ φυσικὸ ἐπίπεδο, ὁ πεπτωκὸς κόσμος παραμένει ὑποκείμενος στὴ δική του λογική. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος γιὰ τὸν ὄποιο ἡ ἀσθένεια ἐπηρεάζει διαφορετικὰ τὸν ἔνα ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ αὐτὸς εἶναι ἰδιαιτέρως ἐντυπωσιακὸ κατὰ τὴ διάρκεια μίας ἐπιδημίας: ἀναλόγως πρὸς τὴ δική του φυσικὴ σύσταση, πλήττει τοὺς μὲν καὶ γλιτώνει τοὺς δέ, ἐπηρεάζει ἐλαφρὰ τοὺς μέν, σοβαρά τοὺς δέ, θανατώνει μερικοὺς καὶ ἀφήνει τοὺς ἄλλους ζωντανούς, φονεύει τοὺς ἐφήβους καὶ χαρίζεται στοὺς ἡλικιωμένους.

Μόνο στὸ τέλος τοῦ χρόνου θὰ ἀποκατασταθοῦν ὅλα τὰ πράγματα καὶ θὰ ἐμφανιστοῦν ἔνας καινὸς οὐρανὸς καὶ μία καινὴ γῆ, ὅπου ἡ τάξη καὶ ἡ ἀρμονία τῆς φύσεως, ποὺ καταστράφηκαν ἀπὸ τὴν ἀμαρτία, θὰ ἐπανέλθουν σὲ μία φύση ἀνυψωμένη σὲ ἔνα ὑψηλότερο τρόπο ὑπάρξεως, ὅπου τὰ ἀγαθά, ποὺ ἀποκτήθηκαν ἀπὸ τὸν Χριστὸ στὸ ἀπολυτρωτικὸ καὶ θεωτικὸ τῆς φύσεώς μας ἔργο Του θὰ κοινωνοῦνται πλήρως ἀπὸ ὅλους ἐκείνους ποὺ θὰ ἔχουν ἐνωθεῖ μαζί Του.

Ο ἀνθρωπὸς ποὺ ζεῖ ἐν Χριστῷ στὴν Ἐκκλησίᾳ, ὅπου βρίσκεται ἡ πληρότητα τῆς Χάριτος, δέχεται τὸν «ἀρραβώνα τοῦ Πνεύματος», γνωρίζει πνευματικῶς τὴν ἀπαρχὴν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Σὲ αὐτὸς τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο, ἡ ἀμαρτία, ὁ διάβολος, ὁ θάνατος καὶ ἡ φθορὰ δὲν ἔχουν πλέον δύναμη πάνω του, δὲν μποροῦν νὰ τὸν ἐπηρεάσουν. Εἶναι πνευματικὰ ἐλεύθερος ἀπέναντί τους. Ἄλλα ἡ ἀφθαρσία καὶ ἡ ἀθανασία, ἀν καὶ τοῦ εἶναι ἐξασφαλισμένες, δὲν θὰ γίνουν πραγματικὲς γιὰ τὸ σῶμα του παρὰ μετὰ τὴν Ἀνάσταση καὶ τὴν Κρίση, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ θέωση τῆς ὑπάρξεως του δὲν θὰ βρεῖ τὴν τέλεια ἐκπλήρωσή της παρὰ σὲ ἐκείνη τὴν ἐσχάτη ὥρα (Α΄ Κορ. 1ε΄ 28).

Σ' αύτή τὴν ἀναμονή, ὁ Χριστιανισμὸς δείχνει ἀνυπόμονος νὰ ἀνακουφίσει τὰ δεινὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ θεραπεύσει τὶς ἀσθένει-
ες καὶ πάντα ἐνθάρρυνε τὰ μέσα ποὺ ἐφαρμόζονται γι' αὐτό.

Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον μαζὶ μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ κύρια ἀρετὴ ποὺ διακηρύσσει ὁ Χριστιανισμός. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον συνε-
πάγεται συμπόνια, προθυμία νὰ τὸν βοηθήσει σὲ ὅλα, νὰ τὸν παρηγορήσει,
νὰ τὸν στηρίξει, νὰ τὸν ἀνακουφίσει ἀπὸ τὰ δεινά του καὶ νὰ θεραπεύσει
τὶς ἀσθένειές του, νὰ τοῦ κρατήσει σὲ καλὴ κατάσταση τὴν ὑγεία. Τὰ θαύ-
ματα ποὺ ἐπιτελεῖ ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἀποτελοῦν παράδειγμα.
Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὅποιο ὁ Χριστιανισμὸς ἔξ ἀρχῆς ἀναγνώρισε τὰ
πλεονεκτήματα τῆς ἰατρικῆς, δὲν δίστασε νὰ ἐνσωματώσει τὶς «ἐθνικὲς»
ἰατρικὲς μεθόδους ποὺ χρησιμοποιοῦνταν στὴν κοινωνία, ὅπου γεννήθηκε
καὶ ἀναπτύχθηκε καὶ συγχρόνως ὑπῆρξε ἡ πηγὴ τῆς δημιουργίας τῶν νοσο-
κομείων. Ἔπι αἰῶνες στὴν Ἀνατολὴ καὶ τὴ Δύση, καὶ μέχρι μιὰ ἐποχὴ σχε-
τικῶς πρόσφατη, οἱ νοσοκόμες ἦταν μοναχὲς (στὴ Γερμανία, οἱ νοσοκόμες
συνεχίζουν νὰ ὀνομάζονται “Schwester”: ἀδελφές!). Στὴν τρέχουσα ἐπιδη-
μία, ὅλοι οἱ ἔρευνητές, οἱ ἰατροί, οἱ νοσηλευτές, οἱ τραυματιοφορεῖς, ἀλλὰ
καὶ ὅλοι οἱ τεχνικοὶ παράγοντες καὶ τὸ προσωπικὸ ποὺ εἶναι ὑπεύθυνο γιὰ
τὴν ἰατρικὴ φροντίδα δείχνουν ἀφοσίωση καὶ πνεῦμα θυσίας, φθάνοντας
μέχρι τοῦ σημείου νὰ θέτουν σὲ κίνδυνο τὴν ὑγεία τους καὶ τὴ ζωή τους,
πράγματα ποὺ εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόφεως σύμφωνα μὲ τὶς χριστιανικὲς
ἀξίες. Ὄλες οἱ ἐκκλησίες τοὺς εὐλογοῦν καὶ πρέπει νὰ τοὺς ὑποστηρίξουμε
σθεναρὰ μὲ τὶς προσευχές μας.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

«Ἡ προέλευση, ἡ φύση καὶ τὸ νόημα τῆς τρέχουσας πανδημίας»

Μιὰ συνέντευξη τοῦ καθηγητοῦ Jean-Claude Larchet
στὸν Jivko Panev ἀπὸ τὸ Orthodoxie.com

Μέρος Ε'

μετάφραση ἀπὸ τὴν γαλλικὴν: «Χριστιαν. Βιβλιογραφία»

Ἐπειδὴ εἴπατε ὅτι ἡ κατὰ ἓνα τρόπο πεπτωκυῖα φύση ἀκολουθεῖ τὴ δική της “λογική”, ἀραγε μποροῦν οἱ προσευχές μας νὰ ἐπηρεάσουν αὐτὴν τὴν ἐπιδημία, νὰ τὴν ἐπιβραδύνουν ἢ νὰ τὴν σταματήσουν;

Τὸ καθῆκον μας εἶναι νὰ προσευχόμαστε στὸν Θεὸν νὰ παύσει αὐτὴν τὴν ἐπιδημία. Ἀλλὰ γιὰ νὰ συμβεῖ αὐτό, θὰ ἥταν ἀπαραίτητο ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ στραφοῦν πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ Τοῦ τὸ ζητήσουν. Διαφορετικά, ἀπὸ σεβασμὸ στὴν ἐλεύθερη ἐπιλογή τους, δὲν θὰ ἐπιβάλει τὴν παντοδυναμία του σὲ ὅσους δὲν θέλουν νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν καὶ νὰ ζητήσουν τὴ βοήθειά Του. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὅποιο ἡ θεία ἐπέμβαση δὲν ἔκδηλώθηκε ὥστε νὰ σταματήσει τὶς μεγάλες ἐπιδημίες τοῦ παρελθόντος. Ο Θεός, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ὀνταποκρίθηκε στὸ αἴτημα μικρῶν ἐνωμένων ὅμαδων καὶ ἀνέκοψε μὲ θαυματουργικὸ τρόπο ἐντοπισμένες ἐπιδημίες. Όμοιως, ἀνατροπὲς στὴ λογικὴ τοῦ πεπτωκότος κόσμου ἔγιναν σὲ ὅλες τὶς ἐποχὲς ὑπὲρ συγκεκριμένων ἀνθρώπων μέσω τῆς παρεμβάσεως τοῦ Θεοῦ, τῆς Θεοτόκου ἢ τῶν ἀγίων. Ἀλλ’ ἔξ δόρισμοῦ τὰ θαύματα εἶναι ἔξαιρέσεις τῆς κοινῆς καὶ συνηθισμένης τάξεως. Ο ἴδιος ὁ Χριστὸς δὲν διέπραξε συλλογικὲς θεραπεῖες, ἀλλὰ πάντα ἔξατομικές θεραπεῖες καὶ πάντοτε, πρέπει νὰ τονιστεῖ, σὲ σχέση μὲ ἓναν πνευματικὸ σκοπὸ καὶ μία συνακόλουθη πνευματικὴ δράση (συγχώρηση τῶν ἀμαρτιῶν), συνδεδεμένα μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὸ πεπρωμένο ἐνὸς ἀνθρώπου. Αὐτὸ μοῦ δίνει τὴν εὔχαιρία νὰ θυμηθῶ ὅτι, ὅπως ἡ ἀσθένεια μπορεῖ νὰ μεταβληθεῖ πνευματικῶς πρὸς ὄφελός μας, ἔτσι καὶ ἡ διατηρημένη ἢ ἐπανακτημένη ύγεια εἶναι ἀχρηστη, ἀν δὲν τὴν ἀξιοποιήσουμε πνευματικῶς. Μία ἀπὸ τὶς ἐρωτήσεις ποὺ μᾶς θέτει ἡ σημερινὴ ἐπιδημία εἶναι ἐπίσης: τί κάναμε μὲ τὴν ύγεια μας μέχρι στιγμῆς καὶ τί θὰ κάνουμε μὲ αὐτὴν ἀν ἐπιβιώσουμε;

“Οσο γιὰ τὶς θαυματουργικὲς θεραπεῖες, ποὺ πραγματοποίησε ὁ Χριστός, βλέπουμε ὅτι μερικὲς φορὲς παρασχέθηκαν κατόπιν αἰτήματος τῶν ἀνθρώπων ποὺ θεραπεύθηκαν, μερικὲς φορὲς κατόπιν αἰτήματος τῶν ἀγαπημένων τους. Αὐτὸ μᾶς θυμίζει ὅτι εἶναι σημαντικὸ νὰ προσευχόμαστε γιὰ

τοὺς ἔαυτούς μας, γιὰ νὰ λάβουμε προστασία καὶ θεραπεία, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἀγαπημένους μας καὶ γενικότερα γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως ὅλοι οἱ ἄγιοι ποὺ προσεύχονται γιὰ δλόκληρο τὸν κόσμο, ἐπειδὴ στὸ δικό τους πρόσωπο αἰσθάνονται ἐνωμένοι μὲ ὅλους.

Οἱ προσευχὲς κάθε εἰδους γνωρίζουν ἄνθηση στοὺς ὄρθοδόξους ιστοτόπους τὶς τελευταῖες ἑβδομάδες. Ποιές προσευχὲς συστήνετε ἰδιαιτέρως;

Κάθε προσευχὴ εἶναι καλή, ἐπειδὴ μᾶς φέρνει πιὸ κοντὰ στὸν Θεὸν καὶ στὸν πλησίον μας. Μποροῦμε νὰ ἀπευθυνθοῦμε στὸν Χριστό, στὴ Μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἀγίους, διότι, ὅπως μοῦ τὸ εἶπε ὁ ἄγιος Παΐσιος ὁ Ἀγιορείτης κατὰ τὴ διάρκεια μίας ἀπὸ τὶς συναντήσεις μου μαζί του, κάθε ἄγιος μπορεῖ νὰ θεραπεύσει ὅλες τὶς ἀσθένειες καὶ οἱ ἄγιοι «δὲν ζηλεύουν» ὁ ἔνας τὸν ἄλλον.

Παρὰ ταῦτα, εἴμαι λίγο ἐπιφυλακτικὸς σχετικὰ μὲ δρισμένες μορφὲς εὔσεβείας ποὺ συνορεύουν μὲ τὴν δεισιδαιμονία, ἀλλὰ ποὺ εἶναι ἀναπόφευκτες σὲ τέτοιες περιπτώσεις: ἔχουμε ἐπὶ παραδείγματι ἀνασύρει πρόσφατα ἀπὸ τὴν ντουλάπα τῆς λησμονιᾶς τὴν ἀγία Κορώνα. Χωρὶς ἀμφιβολία θὰ δοῦμε σύντομα νὰ προστίθεται καὶ ὁ ἄγιος Ἰός (ἐπίσκοπος τῆς Βιένης τὸν 4ο αἰώνα).

Ἀπὸ τὴν πλευρά μου, μοῦ ἀρέσει πολὺ καὶ χρησιμοποιῶ ἀρκετὲς φορὲς τὴν ἡμέρα τὴν προσευχὴ ποὺ συνέθεσε ὁ Πατριάρχης Ρουμανίας Δανιὴλ, ὁ διοία συγχρόνως εἶναι σύντομη, ἀπλὴ καὶ πλήρης. Τροποποίησα πολὺ ἐλαφρῶς τὸ κείμενο: «Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πλούσιος ἐν ἐλέει καὶ ἀρόήτῳ σοφίᾳ διακυβερνῶν τὴν ζωὴν ἡμῶν, ὁ εἰσακούων τὰς εὐχὰς ἡμῶν, ὁ δεχόμενος τῶν ἀμαρτωλῶν τὴν μετάνοιαν, παῦσον τὸν λοιμόν. Ο τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν ἴατρός, ἵασαι τοὺς συνεχομένους ἐκ τῆς ἀσθενείας, ἔξαντῶν αὐτοὺς ἀπὸ κλίνης ὁδυνηρᾶς, ἵνα δοξάζωσί Σε τὸν εὔπλαγχον Σωτῆρα. Τοὺς ὑγιαίνοντας διαφύλαξον πάσης ἀσθενείας, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους δούλους σου τήρησον ἀτρώτους, σὺν τοῖς γονεῦσι ἡμῶν καὶ προσφιλέσιν ἡμῖν. Εὐλόγησον, ὁχύρωσον, φύλαξον Κύριε, τῇ σῇ Χάριτι, πάντας τοὺς ἐν ἀγάπῃ καὶ πνεύματι θυσίας, ἐπιμελουμένους τῶν ἀσθενούντων ἐν οἴκοις ἢ νοσοκομείοις. Ἀποδίωξον πᾶσαν μάστιγα καὶ πᾶσαν ὁδύνην ἀπὸ τοῦ λαοῦ Σου καὶ δίδαξον ἡμᾶς τιμῆν τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑγείαν ἡμῶν ἀτε δωρημάτων ἡμῖν παρὰ Σοὶ παρεχομένων. Δὸς ἡμῖν, Κύριε, τὴν σὴν εἰρήνην καὶ πλήρωσον τὰς καρδίας ἡμῶν βεβαίας πίστεως ὑπὸ τὴν σὴν προστασίαν. Σὸν γὰρ ἐστὶ τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Γίῳ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμὴν»